

ชื่อเรื่อง	การวางแผนและออกแบบทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านปางไฮ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายธนากร โพธิวงศ์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบและวางแผน สิ่งแวดล้อม
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถัย มิ่งธิพล

บทคัดย่อ

การวางแผนและออกแบบทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่คำนึงถึงบริบทและขีดจำกัดของระบบนิเวศชุมชนนั้นๆ โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง เพื่อให้การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งชุมชนบ้านปางไฮ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนเกษตรพื้นที่สูง มีเอกลักษณ์ด้านวิถีการเกษตรร่วมกับธรรมชาติ และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นการวางแผนและออกแบบ จึงเป็นแนวทางเพิ่มศักยภาพเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชุมชน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาปัจจัย ศักยภาพและเงื่อนไขของชุมชนทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านทรัพยากรกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) วางแผนและสร้างแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร่วมกับชุมชน 3) ออกแบบวางแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม สำหรับวิธีวิจัยได้ใช้เทคนิค เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้วยการสำรวจพื้นที่ สันทนาและสัมภาษณ์กลุ่มประชากร พัฒนาดัชนีชี้วัดชุมชน เพื่อนำมาประเมินให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ วิเคราะห์ศักยภาพทุนทรัพยากรของชุมชน และนำมาวางแผนและออกแบบทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับชุมชน

ผลการประเมินศักยภาพทุนทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปางไฮ พบว่า มีชุมชนมีทุนทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นป่าดิบเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพรรณไม้ป่าและพืชสมุนไพรหลากหลายชนิด และระบบผลิตภาคการเกษตร ซึ่งเป็นระบบวนเกษตร ปลูกกาแฟและเมี่ยง ที่มีการพึ่งพิงและเกื้อกูลกับระบบนิเวศป่าและเป็นเกษตรอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมี สำหรับทุนสังคมและวัฒนธรรม ระดับครัวมีการเกื้อกูลช่วยเหลือกันและกันอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องมีความอบอุ่นในครัวที่ดีมาก ในระดับชุมชน มีการส่งเสริม

สัมพันธภาพภายในชุมชน โดยการสร้างกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ร่วมกันปลูกป่าและบวชป่า ทำแนวกันไฟ เป็นประจำทุกปี และทุนเศรษฐกิจ ในระดับครัวเรือนชุมชนมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทั้งด้านรายได้ที่มีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายในครัวเรือน และมีพื้นที่ทำกินที่มีขนาดเหมาะสมเพียงในแต่ละครัวเรือน ในระดับชุมชน มีการส่งเสริมอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริม ส่วนทุนทรัพยากรกายภาพ นั้นชุมชนยังขาดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ด้านการกำจัดขยะและของเสียจากครัวเรือนและชุมชน

จากการประเมินศักยภาพทุนทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปางไฮ เพื่อนำมาประกอบการวางแผนและออกแบบทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแผนหลักดังนี้ 1) แผนพัฒนาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยการกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ ป่าใช้สอยและพื้นที่เกษตรกรรม(วนเกษตร) เพื่อป้องกันการบุกรุกและเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และแหล่งต้นน้ำในชุมชน การพัฒนาพื้นที่ป่าต้นน้ำให้มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำ โดยการสร้างฝายชะลอน้ำ สร้างแนวป่าเปียก 2) แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ (Conservation) การฟื้นฟูบูรณะ(Rehabilitation) และการพัฒนาพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ(Ecotourism) ส่วนผังการออกแบบที่สำคัญ ได้แก่ ผังแม่บทด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผังการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ซึ่งการวางแผนและออกแบบทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรอยู่บนพื้นฐานของบริบทและทุนทรัพยากรของชุมชนและคนชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์คิดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

Title	Tourism Resource Planning and Design for Eco-tourism at Baan Panghai, Thep Sadet Sub-district, Doi Saket District, Chiangmai Province
Author	Mr. Thanakorn Photiwong
Degree of	Master of Science in Environmental Design and Planning
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Orathai Mingthipphon

ABSTRACT

Tourism resource planning and design for eco-tourism is the process considering context and limitation of an eco-community system. It focuses on community participation in resource management for sustainable tourism. Baan Panghai community is a highland agricultural community in Thep Sadet sub-district, Doi Saket district, Chiangmai province. It has uniqueness in naturally friendly farming which can be developed to be an eco-tourism place. Hence, planning and design can be a guideline for an increase in potential in sustainable development of the eco-community.

The objectives of this study were to: 1) investigate factors, potential, and conditions of Baan Panghai community in terms of natural resources, physical resources, economy, society, and culture effecting the development of eco-tourism; 2) plan and prepare a guideline for the management of resources on community-based eco-tourism. 3) design and planning for eco-tourism community. This study focused on community participation and focus group discussion in order to obtain qualitative and quantitative data. Potential of community resources were analyzed and then planning and design were conducted for community-based eco-tourism.

Regarding the assessment of the potential in tourism resource capital of Baan Panghai community, it was found that the community had unique and prominent natural resource capital. The community had forest resources and abundance of plant varieties especially herbal plants. The agricultural production systems there were in the form of agro-forestry. People there mainly grew coffee and tea and were dependent on eco-system of the forest. They did organic farming which avoided chemical application. For social and cultural capital, they lived in the

community happily and harmoniously like relatives. They participated in community activities for development and natural resource conservation e.g. reforestation and fire prevention line construction. For economic capital, they placed the importance of sufficiency economy and balance of incomes-expenses. There was career promotion for supplementary incomes. For physical resource capital, the community still lacked of good environmental management particularly on garbage disposal.

Regarding the assessment of potential in the tourism capital resources of Baan Panghai community for planning and design based on eco-tourism, the following were done: 1) A plan for the development of resources and environment done by the determination of conservative forest, upstream forest, and agro-forest. This aimed to prevent forest and upstream area encroachment. Besides, there was the potential development of upstream forest and check dams and 2) A development plan for tourism in terms of conservation and rehabilitation. Important design layout included the master plan on natural resource management and eco-community tourism. The tourism resource planning and design for eco-tourism should be on the basis of community context and resource capital of the community. Local people must participate in brain storming, planning, project implementation, and monitoring. Besides, they must help maintain and conserve a tourism resource which was beneficial to the community, income distribution, and quality of life.